МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Методичний вісник 1/2018

Видається з 1992 року

ЛЬВІВ-2018

ЗМІСТ

З ІСТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сліпчишин Л. В. Становлення і розвиток професійної художньої освіти в Східній Галичині (1772- 1939)…… ***4***

НА ДОПОМОГУ ПСИХОЛОГУ

Кочмар З.П. Корекційна програма на тему: «Підвищення рівня адаптованості, подолання порушень у сфері спілкування, корекція тривожності»…….. ***9***

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ПІДГОТОВКА

Муж М.В. Урок на тему: «Типи взаємодії генів»…….. ***16***

Паламар Л.В. Урок на тему: «Піраміда, правильна піраміда»…….. ***27***

Паливода І. Б. Урок на тему: «Диференціювання функцій»…….. ***37***

Панчишин В. Є., Валявка О. В. Історично-математичний квест…….. ***42***

ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

Кондур О. А. Кейтеринг – новий напрямок ресторанного бізнесу та індустрії розваг…… ***52***

Самборська С.А. Новітні технології в перукарському мистецтві…… ***58***

Дмитришин О.Б. Мережеві сервіси – сучасне доповнення уроку…… ***65***

Наконечна Л.А. Урок з предмета «Технологія столярних робіт»…… ***71***

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА

Василів В.І. Будівлі на віки…… ***76***

ВИХОВНА РОБОТА

Балук Н. В. Незгасаюча зірка України *(літературно-музична оповідь до дня народження Лесі Українки)*…….. ***84***

З ІСТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ (1772 – 1939)

***Сліпчишин Л. В.**, доцент кафедри освіти дорослих факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Відокремленого структурного підрозділу «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти» НПУ ім.М.П.Драгоманова, доктор філософії (педагогічні науки), старший науковий співробітник*

Зміни у різних сферах життєдіяльності людини генерують виникнення нової якості життя, яка торкається кожного зокрема.У контексті духовного життя особистістьприв'язана до малої Батьківщини, її культури та громади. У місцевостях із тривалими і міцними зв'язками виникають певні традиції, здатні доповнити магістральний напрям розвитку культури і виробництва. Осередками збереження традицій і формування актуального досвіду є освітні заклади, де готують фахівців відповідного рівня.

Проблеми становлення і розвитку професійної художньої освіти в Україні досліджувались у різних аспектах у працях Є.Антоновича, Л.Волошин, М.Гнатюка, В.Даниленка, Д.Козубовського, В.Радкевич, О.Рудницької, М.Станкевича, Р.Шмагала та інших.На основі аналізу їх праць можна виділити основні напрями досліджень: історичнітаметодологічні аспекти, художньо-естетичні та регіональні особливості розвитку художньої освіти, особливості художньої освіти в загальноосвітній і професійних школах, в позашкільній діяльності та ін.

Історично так склалось, що регіони України входили до складу різних держав, тому на тих територіях можна виокремити певні особливості розвитку професійно-художньої освіти. Проте у цій царині недостатньо досліджено соціально-економічнічинники становлення і розвитку художнього фахового шкільництва в Галичині в дорадянський період.

Метою статті є показати еволюційний розвиток художнього фахового шкільництва в Західній Галичині. *Завдання статті*: виділити періоди розвитку освіти в дорадянський період; виокремити соціально-економічні чинники впливу на формування фахової освіти в другій половині XIX століття; показати регіональні особливості становлення і розвитку художнього фахового шкільництва в Західній Галичині протягом 1772 – 1939 років.

Протягом XVIII–XX століть у Галичині відбувалось формування системи освіти, на яке значний вплив мали соціально-політичні події. У цьому процесі можна виділити періоди, пов'язані з перебуванням Галичини у складі різних держав, та визначити основний напрям змін. Зокрема:

1772–1918 рр.– австро-угорський період, в якому можна виділити ще такі: 1771–1848 рр.– формування народної освіти (перенесення німецької моделі освіти); 1848–1861 рр.– конституційний етап після «весни народів» (боротьба за створення народних шкіл, але з рідною мовою навчання, своєю релігією, програмами і вчителями); 1861–1918 рр. прискорений розвиток освіти кожної нації, що жили в австрійській частині Галичини;

1918–1939 рр.– польський період розвитку освіти в Галичині;

1939–1941 рр.– радянський період формування освіти на нових засадах;

1941–1944 рр.– німецький період (толерантність до шкільної та робітничої освіти);

1944–1991 рр.– радянський період (формування системи народної освіти, розробка єдиної державної політики в освіті);

1991– 2018рр. – український період розвитку освіти [1].

Незважаючи на різні події в Галичині, в системі освіти відбувався організаційний розвиток, підвищувався загальний та освітній рівень населення, на що впливалитрансформації освітньої системи спочатку Західної Європи XIX ст., а пізніше Європи взагалі.У цьому контексті важливо виокремити провідні чинники впливу на освітній процес. Аналіз економічного життя в Європі

XIX століття дозволив виділити такі провідні чинники впливу: технічні винаходи та вдосконалення, які суттєво вплинули на ремісничу продукцію; виникнення галузевого поділу промисловості; виникнення перших європейських політехнік.

Спочатку технічні винаходи з'являлись і здійснювалось удосконалення існуючого обладнання в умовах виробництва, до чого спонукали професійні і виробничі проблеми. Проте все наочнішим ставало питання щодо рівня освіти і кваліфікації працівників. Першими відчули ці проблеми ті виробництва, осередки яких знаходились у промислових регіонах Європи (Франції, Саксонії, Чехії, Моравії та Нижньої Австрії). Щоб вирішити проблему, у тих місцевостях почали відкриватитехнічні школи, на базі яких в подальшому створювались інститути та університети (політехніки). Найстарішими технічними вищими навчальними закладами в Європі вважають паризький (базові чотири школи засновані у XVIII ст.), празький (1806 р.), віденський (1809 р.), в Карсруе (1825 р.), дрезденський (1828р.) [9-12]. На ці технічні школи орієнтувалась Східна Європа. У Польському Королівстві перша технічна школа (академічна гірнича) з'явилася в 1816 році в Кєльцях. У Східній Галичині була створена Львівська реальна школа (1817 р.), яка дала початок Університету «Львівська політехніка». Загальна модернізація вищих технічних шкіл у 60 рр. XIX ст. міст Грац, Відень і Брно позитивно вплинула на підготовку фахівців і зрівняла якісно їх з відомими німецькими політехніками.

У кінці XVIII ст. в результаті індустріальної революції у Франції склались передумови для формування фахової освіти на нових засадах. 10 жовтня 1794 р. була створена Консерваторія мистецтв і ремесел , метою якої було: «вивчення і збереження машин та інструментів, креслень, моделей, книг та різної документації усіх існуючих мистецтв та ремесел» [10]. Під патронатом Консерваторії діяв Музей народного мистецтва і ремесел. У 1799 р.у Парижі було відкрито Музей народного мистецтва і ремесел. При музеї працювали: технічно-рисункова школа; прядильна школа; різні експериментальні лабораторії; безкоштовні публічні курси, що мали характер вищої технічної школи; дослідницькі лабораторії.

Середина XIX століття характеризується пожвавленням міжнародних економічних зв'язків, у результаті чого виявилась диспропорція у розвитку європейських регіонів, виникла промисловців зацікавленість в ознайомленні зі здобутками інших країн. У 1851 р. у Лондоні відбулася Перша Міжнародна виставка промислових товарів, яка кардинально вплинула на розвиток промисловості, торгівлі та професійної освіти в Європі на наступне півстоліття. Вона демонструвалась тривалий час (01.05 – 15.10 1851 р.) і мала назву«Велика виставка промислових робіт усіх народів».

Для виставки архітектор Д. Пакстон у лондонському Гайд-парку збудував Кришталевий палац зі скла і металу, зовнішній вигляд якого вразив сучасників своєю оригінальністю та дизайном [2, с.17]. Виставка показала: високий технологічний рівень англійського виробництва; якість виготовлення англійських товарів, що перетворило їх у стандарт для інших; результативність професійної освіти, особливо у сфері оздоблення (рисунок орнаменту) [7, с.123]. Країни-учасники виставки зробили важливий висновок: суспільство не може розвиватися без налагодженої системи професійної освіти, завдання якої полягає не лише в тому, щоб підготовлені висококваліфіковані фахівці організовували роботу підприємств на сучасних засадах, але й в тому, щоб дати можливість кожному мешканцю держави заробити на життя родини; має бути доступ до зразкових виробів, які є стандартом виготовлення. У суспільствах європейських країн починає переосмислюватися роль музеїв, розширюються їх функції, серед яких набуває популярності освітня.

Вже в 1857 р.у Лондоні відкрився Музей техніки, орієнтований на промислове мистецтво.Метою музею було: поширювати мистецтво серед усіх верств населення; підвищити рівень художньої освіти в цілому; покращити якість індустріального мистецтва. Як зазначає Б.Столяров, мета функціонування промислових музеїв була конкретна: музей повинен скласти зразкову колекцію виробів для навчання ремісників; вибрані зразки виробів, експонатів мають прищеплювати учням і відвідувачам хороший смак і розвивати його; демонструвати технологічні процеси виготовлення виробів [2, с. 47-50].

У 1868 році старанням Адріана Баранецького (лікаря за фахом, патріота по духу) було засновано Технічно-промисловий музей в Кракові [3, с. 123]. Мета музею: розвиток промисловості з особливим акцентом на ручні роботи в технічному та художньому напрямах. Відповідно при створенні музею було організовано: колекції зразкових виробів і візерунків,

школу рисунків і моделювання, технічно-хімічну лабораторію, бібліотеку, майстерню для відливання з гіпсу, лекторій, видавництво і започатковано конкурси.

Вже у 1853 р. у Львові була створена недільна промислово-торговельна школа, в якій навчали ремесел, ведення ремісничої, художньої та торгівельної діяльності. А в 1866 р. з дозволу губернатора створено нову повноцінну школу, яка мала три відділення – хімічний, будівельний та механічний. У 1874 році з ініціативи професора Львівської технічної академії Юліана Захарієвича при цій школі було створено Промисловий музей, а при ньому в 1875 р. відкрито школу рисунку і моделювання, в 1877 – школу художнього промислу.

Оскільки вище згадані школи знаходились в пристосованих приміщеннях, у 1878 р. вони були перенесені до ратуші. У 1898-1904 рр. архітектором Едмундом Жиховичем була збудована споруда міського Музею художнього промислу (вул. Гетьманська, 20, сьогодні це Проспект Свободи).

Станом на 1889 р.у бібліотеці музею нараховувалось 856 творів у 1520 томах. Переважно це були дуже цінні та дорогі, розкішно ілюстровані праці з різних промислових галузей. Музей також мав 1288 гравюр і 864 світлини. Перлиною музейної роботи того часу було видання «WzoryprzemysłudomowegowłościannaRusi» у 10 зошитах, що містили 107 таблиць, на яких було репрезентовано 350 типів різних зразків домашньої орнаментики [4].

Західна Галичина була більш промислово розвинутою. Власники промислових закладів, вкладаючи кошти у фахову освіту, досить швидко індустріалізували виробництво, що суттєво вплинуло на якість продукції, підвищило рівень життя населення. У той час, як у Східній Галичині кошти на фахову освіту дитини витрачались, але після закінчення закладу вона не могла знайти роботу. Хто мав кошти на купівлю обладнання, той започатковував майстерню і міг очікувати на дохід. У пошуках місця праці випускники виїжджали за межі краю. Це була одна з причин, чому багато фахових шкіл, проіснувавши кілька років, занепадали. Школа могла існувати довше в тому разі, коли готувала фахівців для виду виробництва, товари якого користувалися попитом.

Питання про створення фахової школи розглядалися довго і в певній послідовності. Спочатку вимальовувався осередок кустарного промислу разом із навколишніми селами, мешканці яких могли б його розвивати. Далі мала сформуватися думка в представників Галицької промислово-торгової палати і послів Галицького Сейму про необхідність створення «зразкової школи і майстерні», завдання якихпідняти рівень технологічної культури виробництва, а для промислів художнього спрямування – ще й художньо-естетичний рівень виробів.

Показовим прикладом є історія створення найстарішої фахової школи Західної України [1, с. 80-81]. Теофіл Мерунович як посол Галицького сейму за кошти крайового фонду у 1882 р. здійснив подорож в Європу з метою вивчення промислу виробництва забавок для дітей. Згодом вже як член Крайової комісії промислових справ він у 1887 році написав аналітичну працю «Опіка краю над промисловим шкільництвом», у якій ґрунтовно описав існуючі промислові та фахові школи (тип школи, фінансування, забезпечення, плани). А в Яворівському повіті в місті Яворові і навколишніх селах люди заробляли на життя промислом дерев'яних забавок.

Одне з питань порядку денного першої сесії VII каденції Галицького крайового Сейму (1895 р.) стосувалося дозволу відкрити в місті Яворові фахову школу для виготовлення забавок. Лобіювали це питання посли - від львівського округу Т. Мерунович, від яворівського округу – І. Шептицький. Вже улистопаді 1896 року Крайовий відділ тимчасово створив у м. Яворові навчальну майстерню «для виготовлення забавок». На момент утворення навчальна майстерня розташовувалась у пристосованому приміщенні, мала 14 учнів на цілоденному навчанні та 10 учнів, що вчилися тільки половину дня.

Із січня 1898 р.ущомісячнику «Przewodniku przemysłowemu» було розпочато цикл публікацій аналітичної інформації про стан промислового шкільництва в Австрії в 1896/97 навчальному році. У розділі «Фахові школи» було зазначено, що з 162 фахових шкіл в Австрії 27 є столярними. У Галичині – це школи в Коломиї, Станіславові і Закопаному. Найбільш розвинутими є столярні, в них поєднуються різьбярство, токарство й теслярство, але можуть бути ще й інші види робіт з деревом (забавки з дерева). Ці школи мають 4–річний курс навчання. Вони спеціалізуються на видах промислів, які є важливі або ними займаються в тій місцевості.

У столярних школах велика увага приділялась навчанню рисунків не лише учнів, але й ремісників, що працювали в майстернях. Наприклад, у Валашському Межиріччі (Wallachisch-Meseritch) у Моравії в столярній школі на високому рівні навчали орнаментальної та об'ємної різьби, що було аргументом для запрошування звідси інструкторів або вчителів у всі куточки Австрії.

На ІІ Галицькому промисловому з'їзді королівський радник при австрійському дворі, професор Львівської політехніки Едвард Гаусвальд навів класифікацію державних, крайових і приватних шкіл, яка діяла станом на 1917 рік. Серед них були школи, де здобували професійно-художню освіту, зокрема [1, с.59]:

Школидержавні:

Західна Галичина: 1. Школа промислова в Кракові. 2. Школа художньої промисловості з відділеннями декоративного мистецтва і скульптури. 3. Школа фахова доповнювальна для учнів декоративно-художнього профілю (художники, літографісти, гравери, фотографи), художнього профілю. 4. Курси спеціальні: 5-місячні для художників-декораторів.

*СхіднаГаличи*на: Школа промислова у Львові. 2. Школа будівельних ремесел (малярство, теслярство, камінь). 3. Школа фахова: столярства, будівельні і фабричні слюсарні роботи, художні слюсарні роботи. 4. Школа художньо-промислова: декоративне мистецтво, скульптура, меблеве столярництво, виготовлення мережив, вишивання, рисунки.

Крайовіфахові школи:

1.Школа столярна, різьбярства і токарства в Станіславові. 2.Школа ткацтва (42 верстата) в Кросно. 3. Навчальна ткацька майстерня в Глинянах. 4. Навчальна ткацька майстерня в Косові. 5. Навчальна ткацька майстерня в Ланьцуті. 6. Школа виробництва іграшок в Яворові. 7. Школа виробництва іграшок в Куликах (в присілку Золочева). 8. Школа виготовлення горшків і кахлів у Коломиї. 9. Школа керамічного промислу в Кракові (Подгуже). 10. Школа виготовлення мережив у Кракові. 11. Школа виготовлення мережив у Закопаному. 12. Школа виготовлення мережив у Львові. 13. Школа вишивки в Кракові. 14. Школа вишивки в Львові [5].

Станом на 1930/31 н.р. у Речі Посполитій держаним коштом навчалося 11810 учнів, приватним– 11177, за кошти місцевого самоврядування 2518, з них в художніх школах – 833 учні [6].

У 1931 р. вперше було надруковано список фахових шкіл, до якого входило 355 чоловічих шкіл, які готували для 62 фахів, і 436 жіночих шкіл для 36 фахів

За розпорядженням Міністерства віросповідань і освіти від 21.10. 1933 р. у кожному профілі фахової підготовки були визначені фахи і назви шкіл. Відповідно до нової класифікації фахові школи поділялись за галузями економіки, профілями і видами.Художній профіль окремо не був виділений, а види шкіл з художньою орієнтацією були розпорошені по різних профілях. Нижче наведено, в який профіль входила професійно-художня підготовка:

Школипромислового спрямування – металевий (гравірувальні, ювелірно-золотарські); текстильний (прядильні, ткацькі, мереживно-вишивальництва); галантереї (шкіргалантереї та шорництва, забавкарства, переплетні, шпалерні); поліграфічний (графічного ремесла, виготовлення фото); кінематографічний профіль; музичних інструментів (виготовлення фортепіано і піаніно, лютень, духових інструментів); косметичний (косметики, перукарства).

Станом на червень 1936 року у Львівському воєводстві було 58 профільних громадських шкіл: Львів – 7, Борислав – 3, Дрогобич – 3, Перемишль – 3, Яворів – 1, Янів – 1, Бібрка – 1, Комарно – 1, Мостиська – 1, Рудки – 1, Самбір – 1, Старий Самбір – 1, Сокаль – 1, Винники – 1, Жовква – 1 [8, с.331-332].

Так склалось, що Борислав, Дрогобич і Перемишль мали значний наплив молоді, яка розраховувала у подальшому знайти роботу, адже це були центри промисловості.

Як показує сьогодення на Львівщині дотепер функціонують училища в Бориславі, Дрогобичі, Самборі, Сокалі, а те, що було започатковане в Яворові, продовжує функціонувати в смтІвано-Франкове (Янові).

Із відновленням радянської влади в Україні почали відновлювати роботу і взагалі створюватись фахові школи, зокрема:

1944 р. – відновлено роботу училищ художнього профілю: Косівське та Львівське художньо-промислові училища, Кролевецький технікум художніх промислів, Дегтярівська художньо-текстильна школа майстрів;

1945 р. – відновлено роботу Решетилівської школи майстрів художньої промисловості;створено Стрийське РУ–1 деревооброблювального профілю, де пріоритетною на той час була професія столяра-червонодеревця.

Львівська область: у листопаді–грудні 1944 р. – Львівське залізничне училище №1 (теперішнє МВПУЗТ), ремісничі училища РУ–2 (поліграфічне), РУ–3 (ВПУ-29), Бориславське РУ–4 (Бориславський ПЛ), Стрийська школа ФЗН–1; 1945 р. – Стрийське РУ-1 деревооброблювального профілю (Стрийське ВХПУ); 1946 р. – Яворівська профтехшкола майстрів художньої різьби по дереву; 1947 р. – Миколаївська школа механізації сільського господарства, Львівське РУ–5 (сучасний коледж «Інфокомунікації» Національного університету «Львівська політехніка»).

Закарпатськаобласть: 1945 р. – Ужгородське РУ–6 (ПТУ № 6), 1947 р. – Свалявське РУ (ПТУ № 9), 1948 р. – Берегівське РУ (ПТУ № 11).

Рівненська область: 1944 р. – Острозьке РУ–1 будівельного профілю, Здолбунівське залізничне училище.

Станіславська (Івано-Франківська) область: 1944 р. – Станіславське залізничне училище, Городенківська школа механізаторів сільського господарства; 1945 р. – Станіславська школа торгово-кулінарного учнівства.

Тернопільська область: 1945 р. – Хоростківська міжобласна школа механізації.

*Отже***,** сьогодні для училищ, в яких готують фахівців художнього профілю, склалась непроста ситуація. В умовах демографічної кризи різко зменшилась кількість учнівської молоді, змінилась і наповнюваність навчальних закладів. А художні фахи потребують абітурієнтів з відповідними здібностями. Лише той заклад, який має високий рівень підготовки майбутніх фахівців, здатний створити традицію, що увібрала все найкраще, що пов'язане з культуротворчими процесами.

Досвід розвинених європейських країн свідчить, що позитивний вплив на соціально-економічний розвиток здійснює креативний потенціал населення, який сьогодні економісти зараховують до базису економіки. Тому сучасні зміни освітньої системи не повинні руйнувати один із «каменів» фундаменту креативної української економіки – заклади, де готують фахівців художнього профілю.

Література

1.Сліпчишин Л.В. Яворівська художня школа: освітньо-мистецький аспект : [монографія] / Л.В.Сліпчишин. – Львів : Вид-во «Срібне слово», 2017. – 240 с.

2.Столяров Б.А. Музейная педагогика. История, теория, практика : учеб.пособие / Б.А. Столяров. – М. : Высш. шк., 2004 — 216 с.

3.Hapanowicz P. Adrian Baraniecki – precursor of polish industrial museology // Muzealnictwo : rocznik. – 2016 (57). – S.16–25.

4.Muzeum przemysłowe we Lwowie // Kurjer Lwowski. – 1890. – 22.06.

5.Skrzywan S. Nowy ustrój szkolnictwa zawodowego // Oświata i Wychowanie.– 1933. – Nr 8–10.– S. 716–717.

6.Spis szkół zawodowych Rzeczypospolitej Polskiej 1931. – Warszawa : Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, 1931. – 78 s.

7.Świeboda J. Problemy narodowościowe w szkolnictwie galicyjskim (1772–1918) // Analecta : tudia i materialy z dziejow nauki. – 1995. – Tom 4. – N 2(8). – S. 97–144.

8.Dziennik Urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego rok XL [Електронний ресурс]. – Lwów – 1936. – N 6. – 25 czerwca. – Режим доступу: bc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=265802 янівська школа (дата звернення 14.06.2016). – Назва з екрану.

9.http://mobilnist.kpi.ua/tu-dresden/

10.https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0

11.https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B6%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD)

12.https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%